

Uhanalaiset ja harvalukuiset lintulajit Suomessa 2000–2001

Teemu Lehtiniemi & Pertti Koskimies

Faunistinen raportti kokoaa yhteen Suomen alueellisten lintuyhdistysten havainnot. Tässä katsauksessa tarkastelemme vuosien 2000 ja 2001 havaintoja. Esimerkiksi kaulushaikaroita, viiriäisiä ja merisirrejä tavattiin runsaasti. Sen sijaan turturikyhkyt, kirjosiipikäpylinnut ja liejukanat olivat vähissä. Joidenkin lajien kannanmuutokset viimeisten 20 vuoden ajalta ovat esimerkkeinä faunistisen aineiston käytöstä lintukantojen seurannassa.

Faunistisen raportin tavoitteet

Lintumies- ja Linnut-lehdessä on julkaistu ns. faunistisia katsauksia harvalukuisten lintulajien sekä uhanalaisten lajien yksilö- ja reviirimääristä 1970-luvun puolivälistä lähtien, viimeisin vuosilta 1995–1999 (Koskimies 2004). Tässä yhteenvedossa esittelemme vuosien 2000–2001 yksilö- ja reviirimäärät sekä tarkastelemme eräiden lajien kannoissa tapahtuneita muutoksia.

Useat lajeista ovat sellaisia, ettei niiden kannanmuutosta ole valtakunnallisesti tarkasteltu sitten 1990-luvun alun (Väisänen ym. 1998).

Faunistisen raportin lajit kuuluvat niihin harvinaisiin ja harvalukuisiin lajeihin, joista Rariteettikomitea (RK) ei tarkista havaintoja (esim. Luoto ym. 2004), ja jotka eivät kuulu ns. pikkuharvinaisuuskatsaukseen (esim. Rissanen ym. 2004). Lajit ovat siksi vähälukuisia, että lintujen vakioidut laskentamenetelmät (Koskimies & Väisänen 1991) eivät yleensä sovi niiden runsauden ja kannanmuutosten seurantaan, tai aineistot jäävät epäluotettavan pieniksi. Monet lajeista ovat kuitenkin uhanalaisia, taantuvia ja elinympäristönsä suhteen vaarallia, joten niillä on huomattava merkitys luonnonsuojelussa ja luonnonalueiden suojeluarvon määrittämisessä.

Näiden lajien seuranta on kohtuullisin resurssein mahdollista vain kokoamalla kaikki lintuharrastajien tekemät havainnot ja yhdistämällä näin saatu tiet runsaades-

ta atlaskartoitusten (Väisänen ym. 1998) levinneisyystietoon.

Faunistinen raportti kattaa suuren osan niistä uhanalaisista lajeista, joilla ei ole varsinaisia valtakunnallisia seuranta- ja suojeluprojekteja. Katsauksessa käsiteltävien lajien luettelo on vuoden 2000 alusta hieman muuttunut aiempiin verrattuna (Koskimies 2004). Siihen kuuluu uhanalaisia ja harvalukuisia pesimälajeja sekä läpimuuttajia, vaelluslintuja ja joku-
nen talvehtijakin.

Alueellisten lintuyhdistysten rooli

Faunistiset yhteenvedot ovat korvaamattomia kymmenien lajien seurannassa. Samalla ne osoittavat sen, miten suuri arvo lintuharrastajien huolellisesti kokoamalla havaintoaineistolla on lintujen ja luonnon suojelussa.

Oman toimialueen uhanalaisten ja harvalukuisten lajien mahdollisimman järjestelmällinen etsintä, havainnointi ja havaintojen kokoaminen ovat paikallisyhdistysten arvokkaimpia työmuotoja. Erityisesti havaintojen keruuseen ja käsittelyyn osallistuvien puurtajien korvaamaton panos jää helposti vaille ansaitsemaansa huomiota. Tarmokas ja alueen hyvin tunteva aluevas-
taava voi olla yhdistyksen tärkein toimihenkilö.

BirdLife Suomi on vuodesta 2004 ohjeistanut jäsenyhdistyksiään siitä, mistä lajeista yhdistysten olisi hyvä kerätä havainnot valtakunnallista faunistista seurantaan varten. Kun kaikki yhdistykset kiinnittävät erityistä huomiota ohjeistuksessa mainittujen lajien havaintoihin, pystymme tulevaisuudessa käyttämään lintuharrastusaineistoa yhä paremmin hyväksi harvalukuisten lajien seurannassa. Samalla lintuharrastajien, alueellisten yhdistysten ja koko BirdLife Suomen painoarvo kasvaa linnuston tutkimukseen ja suojeluun liittyvissä kysymyksissä.

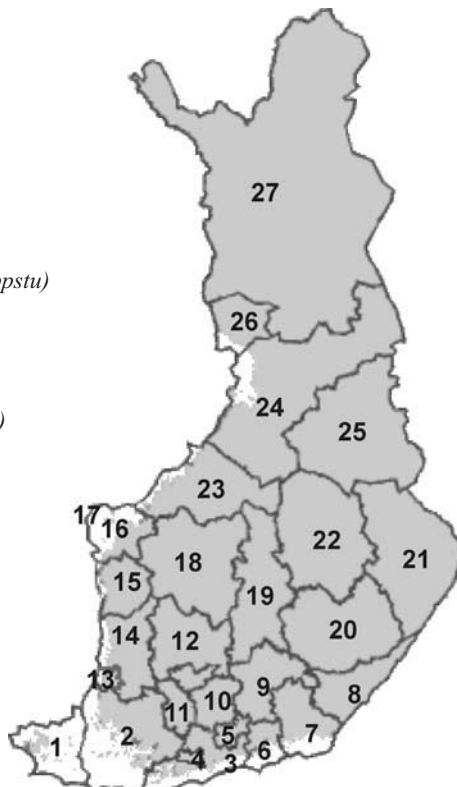
Aineisto ja sen käyttömahdollisuudet

Vuosilta 2000–2001 BirdLife Suomi keräsi reviirien ja yksilöiden yhteismäärät jäsenjärjestöjensä toimialueilta (pääosa niis-

Kuva 1. Vuosien 2000 ja 2001 havaintojen pääasiallinen lähde.

Fig 1. The regions of local ornithological societies and the main sources of data.

- 1 = Ahvenanmaa (Ålands Fågelskyddsförening – Årsberättelse)
- 2 = Varsinais-Suomi (Sampo Kunttu, Juha Kylänpää, Markus Lampinen, Vesa Multala, Mikko Oivukka, Totti Toiskallio)
- 3 = Länsi-Uusimaa (Timo Janhonen)
- 4 = Lohjan seutu (Jan Södersved)
- 5 = Hyvinkään seutu (Ari Ahtiainen)
- 6 = Itä-Uusimaa (Joni Sundström)
- 7 = Kymenlaakso (Petri Metsälä)
- 8 = Etelä-Karjala (Janne Aalto)
- 9 = Päijät-Häme (Timo Metsänen)
- 10 = Kanta-Häme (Kanta-Hämeen linnut, Reijo Kosonen)
- 11 = Lounais-Häme (Oskari Härmä)
- 12 = Pirkanmaa (Aarne Ohtonen, Peter Uppstu)
(sis. VLHn alueen havainnot)
- 13 = Rauman seutu (Veli Puputti)
- 14 = Satakunta (Janne Lampolahti)
- 15 = Suupohja (Kari Korhonen)
- 16 = Merenkurkku (Jan Hägg, Aarne Lahti)
- 17 = Valassaaret (Jan Hägg)
- 18 = Suomenselkä (Esko Rajala)
- 19 = Keski-Suomi (Pekka Kyllönen)
- 20 = Etelä-Savo (Harri Okkonen)
- 21 = Pohjois-Karjala (Harri Kontkanen, Pentti Zetterberg)
- 22 = Pohjois-Savo (Eelis Rissanen)
- 23 = Keski-Pohjanmaa (Sami Salonkoski)
- 24 = Pohjois-Pohjanmaa (Sami Timonen)
- 25 = Kainuu (Hannu Rönkkö)
- 26 = Kemi-Tornio (Jouni Ylpekkala)
- 27 = Lappi (Pirkka Aalto, Pekka Rahko).

Taulukko 1. Uhanalaisten ja harvalukuisten lintulajien reviirit Suomessa paikallisyhdistyksittäin vuonna 2000. CR = Äärimmäisen uhanalainen, EN = Erittäin uhanalainen, VU = Vaarantunut, NT = silmälläpidettävä.

Table 1. Numbers of territories of threatened and scarce bird species in the regions of local ornithological societies (fig. 1) in 2000. CR = critically endangered, EN = endangered, VU = vulnerable, NT = near threatened.

Laji / Species	Yht/ Tot.	1-26																												
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27		
Kanadanhanhi Bra can	61	?	?	4	5	1	0	0	?	27	2	?	8	0	?	?	0	?	2	4	6	?	1	?	?	0	0	1		
Rietisorsa Tad tad NT*	127	?	33	1	0	0	3	2	0	0	0	0	0	40	?	8	0	0	0	0	0	0	4	36	0	0	0			
Harmaasorsa Ana str	82	4	20	5	0	0	2	0	4	5	0	0	0	1	10	?	2	0	0	1	0	?	0	1	26	0	0	1		
Viiräinen Cot cot	93	3	2	17	0	1	5	10	3	4	0	0	9	3	11	4	1	0	2	6	0	?	7	2	2	1	0	0		
Kaakkuri Gav ste NT	217	0	10	7	2	5	0	11	20	23	6	?	29	0	20	5	3	0	9	5	5	?	2	?	13	26	16	?		
Mustakurkku-uikku Pod aur	401	15	84	12	0	2	6	17	?	9	2	?	30	1	110	?	17	0	17	10	11	?	8	?	28	10	4	8		
Kaulusihaikara Bot ste NT	461	0	13	23	18	2	15	58	46	68	19	?	43	2	30	1	0	0	3	32	30	?	21	11	25	1	0	0		
Harmaahaikara Ard cin	113	?	48	?	0	1	?	19	0	0	0	?	0	2	40	?	0	0	0	0	2	1	0	0	0	0	0	0		
Ruskosuhaukka Circ aer NT	287	?	?	8	8	2	12	11	20	38	6	7	43	3	?	2	18	0	7	25	15	17	29	?	1	3	5	0		
Luhtkana Ral aqu	176	?	20	28	5	2	8	42	11	9	3	?	12	1	?	3	2	0	1	9	7	?	3	6	3	1	0	0		
Luhtahuitti Por por	452	?	4	32	1	4	14	88	82	29	7	?	21	1	?	11	3	0	19	32	26	?	28	10	37	3	0	0		
Ruisräikkä Cre cre NT	4912	?	88	165	8	36	59	1194	1192	319	75	?	260	3	19	268	48	0	134	347	203	?	339	90	53	11	1	0		
Lapinsirri Cal tem VU	75	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	?	0	0	0	0	0	0	0	6	65	0	4	?		
Punajalkaviklo Tri tot*	65	?	8	3	0	1	?	?	12	10	1	1	2	?	?	?	2	?	3	5	0	?	4	4	0	9	0	?		
Seikälökki Lar fus VU	2032	?	247	?	3	0	20	862	?	?	115	?	11	?	?	?	650	?	41	78	?	?	2	?	?	3	?	?		
Pikkulira Ste alb EN	41	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	?	0	0	0	0	0	0	0	8	31	0	0	0	0	
Mustatira Chl nig VU	30	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8	?	0	0	15	0	0	2	1	0	4	0	0	0	0	
Uuttukyyhky Col oen	111	?	?	?	?	3	?	18	0	13	1	?	2	1	?	10	51	0	3	1	4	0	0	?	4	0	0	0	0	
Turkinkyyhky Str dec VU	153	5	35	3	1	0	1	2	0	2	0	0	1	1	?	20	23	0	10	0	0	2	0	40	7	0	0	0	0	
Lapinpöytä Str neb	18	0	0	0	0	0	0	0	3	1	0	?	0	0	0	?	0	0	1	6	0	0	2	1	0	?	0	4		
Kehraaja Cap eur NT	902	?	63	51	17	10	21	393	186	26	6	?	24	8	?	42	2	0	5	22	22	?	3	1	0	0	0	0		
Harmaapäikkä Pic can NT	207	?	?	46	28	13	18	9	6	43	8	?	24	3	?	0	0	0	0	6	2	1	0	0	0	0	0	0	0	
Pikkutikka Den min VU	449	8	?	48	19	6	16	18	19	56	14	?	57	6	?	?	16	0	15	39	25	25	26	?	35	?	1	?		
Pohjantikka Pic tri NT	59	?	0	2	0	0	1	2	3	6	6	?	11	0	?	?	6	0	6	10	1	?	5	?	?	?	?	?		
Kangaskiuru Lul arb NT	183	2	56	18	5	7	7	33	27	6	2	2	5	5	?	?	0	0	0	4	0	3	0	0	1	?	0	0	0	
Satakieli Lus lus	1942	?	211	423	?	60	?	?	394	186	120	?	170	22	?	?	46	?	24	68	107	?	44	47	13	7	0	0		
Sinipyrstö Tar cya VU	27	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	?	?	0	0	0	0	0	3	0	0	13	8	0	3		
Mustaleppälintu Pho och	9	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1	3	?	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	
Pensasäikkälintu Loc nae	713	4	112	73	15	20	20	103	99	51	13	?	55	4	?	11	1	0	14	34	19	?	31	13	17	4	0	0		
Viitasäikkälintu Loc flu	249	1	14	24	3	5	5	28	70	18	5	0	18	0	8	4	1	0	9	12	16	?	4	4	0	0	0	0	0	
Viitakerttunen Acr dum	1065	2	23	67	12	7	9	82	202	79	44	?	81	6	?	16	26	?	23	92	170	?	59	37	22	5	0	1	0	
Luhtakerttunen Acr ris	759	?	99	137	24	18	18	120	90	59	14	?	30	16	?	35	17	?	10	29	30	?	10	2	0	1	0	0	0	
Rytkkerttunen Acr sci	499	0	14	?	28	2	?	110	30	242	26	?	22	?	?	5	0	?	2	7	9	?	1	1	0	0	0	0	0	
Rastaskerttunen Acr aru VU	136	1	20	26	10	1	9	46	9	2	0	0	0	3	4	1	0	0	0	1	2	?	0	1	0	0	0	0	0	0
Kullarinta Hip ict	166	?	12	?	?	?	10	?	21	18	7	?	25	9	?	?	11	?	7	13	14	?	6	3	6	3	1	0	0	
Idänuuillintu Phy des	155	0	2	23	2	4	7	10	1	16	2	?	16	0	?	3	0	0	10	14	9	?	14	4	9	5	0	4	8	
Lapinuillintu Phy bor	32	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	2	0	0	0	0	1	1	?	3	0	13	2	0	8	0	0
Pikkusieppo Fic par NT	152	0	3	23	6	7	2	5	5	19	3	?	12	1	6	?	0	0	7	13	3	22	8	2	2	2	1	0	0	0
Kuhankittäjä Ori ori	196	0	0	1	0	0	1	25	48	48	3	0	11	0	?	0	0	0	1	24	28	?	5	0	1	0	0	0	0	0
Kuukeli Per inf NT	36	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	4	0	0	?	?	0	22	6	3	?	0	?	?	?	0	?	0

*vain sisämaa / inland

tä on maakuntia, ks. kuva 1). Lukumäärät ovat pääosin peräisin paikallisyhdistysten aluevastaavilta, jotka tuntevat alueensa parhaiten ja pystyvät poistamaan havaintoluetteloista päällekkäisyydet.

Raporttia varten yhdistyksiltä on kerätty tietoja myös joistakin sellaisista lajeista, joiden lukumääriä ei oheisissa taulukoissa ole (taulukot 1–4). Näiden lajien osalta vuosien 2000–2001 aineisto ei ollut riittävän edustava, koska vain muutama yhdistys oli kerännyt kyseisenä vuonna pyydetyn tyypisiä havaintoja. Aineiston laatu parantunee ohjeistuksen ansiosta näiden lajien osalta tulevaisuudessa.

Aineistoon sisältyy puutteita useista syistä. Esimerkiksi kaikkia tehtyjä havaintoja ei ilmoiteta paikallisyhdistyksille, ja kerättävien havaintojen luettelo vaihtelee alueelta toiselle. Ohjeistuksissa on puutteita. Aina ei ole varmaa tietoa, kuinka montaa eri yksilöä saadut havainnot koskevat, ja onko kyse todella reviiristä vai kiertelevästä linnusta. Epäselvissä tapauksissa reviiri- ja yksilömääristä on käytetty mini-miarvioita.

Vuosikymmenten saatossa lintujen harastustavat, -aktiivisuus ja -välineistö ovat

Nuori muuttohaukka (*Falco peregrinus*). Young Peregrine. ©Rauno Yrjölä

KORJAUS

Artikkelissa Lehtiniemi, T. & Koskimies, P. 2005: Uhanalaiset ja harvalukuiset lintulajit Suomessa 2000-2001. - Linnut-vuosikirja 2004: 87-93. on virheellinen taulukko sivulla 88 (Taulukko 1).

Alla on korjattu taulukko.

BirdLife Suomi pahoittelee virhettä.

CORRECTION slip for the yearbook of Linnut-magazine 2004

Table 1 on the page 88 is incorrect. Please find the correct table below.

BirdLife Finland regrets this error.

Taulukko 1. Uhanalaisten ja harvalukuisten lintulajien reviirit Suomessa paikallisyhdistyksittäin vuonna 2000. CR = Äärimmäisen uhanalainen, EN = Erittäin uhanalainen, VU = Vaarantunut, NT = silmälläpidettävä.

Table 1. Numbers of territories of threatened and scarce bird species in the regions of local ornithological societies (fig. 1) in 2000. CR = critically endangered, EN = endangered, VU = vulnerable, NT = near threatened.

Laji / Species	Yht./																												
	Tot.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	
Kanadanhanhi Bra can	98	?	?	?	3	3	0	15	8	37	3	?	15	0	?	?	0	?	9	1	3	?	1	?	?	?	0	0	0
Risitorsa Tad tad NT*	136	?	38	5	0	0	2	2	0	0	0	0	0	0	40	?	5	0	0	0	0	0	0	4	40	0	0	0	0
Harmaasorsa Ana str	73	3	15	7	0	0	1	2	6	4	0	1	0	0	10	?	0	0	0	0	1	0	0	0	21	0	0	0	2
Viiräinen Cot cot	301	6	65	24	2	4	6	42	19	5	4	10	26	2	5	16	4	0	8	15	4	12	4	16	2	0	0	0	0
Kaakkuri Gav ste NT	250	0	6	11	?	5	0	6	20	29	3	?	41	0	20	5	2	0	8	15	7	?	1	50	15	?	6	?	?
Mustakurku-uikku Pod aur	440	40	77	12	0	2	1	29	?	20	1	?	10	0	110	?	26	0	12	21	10	?	25	?	32	7	3	2	?
Kaulushaikara Bot ste NT	465	0	7	18	11	3	12	65	50	56	8	?	45	0	30	1	0	0	5	22	19	43	43	5	20	2	0	0	0
Harmaahaikara Ard cin	91	?	31	?	0	0	?	15	0	1	0	?	?	0	40	?	0	0	1	0	1	0	2	0	0	0	0	0	0
Ruskosuhaukka Circ aer NT	308	?	5	11	6	2	10	22	20	48	11	13	48	2	?	2	16	0	8	22	21	17	16	?	2	2	4	0	0
Luhtakana Ral aqu	154	?	17	16	4	0	5	32	24	6	4	?	16	1	?	2	1	0	2	10	3	2	2	5	2	0	0	0	0
Luhtahuitti Por por	576	4	10	20	7	6	8	42	92	27	13	?	52	0	?	8	4	0	21	49	23	99	48	13	30	0	0	0	0
Ruisräätäjä Cre cre NT	7579	93	187	179	34	151	151	1157	798	401	95	?	609	14	12	342	106	1	274	504	260	851	551	406	294	100	8	1	?
Lapinsirri Cal tem VU	84	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	?	0	0	0	0	0	0	8	65	0	11	?	?	?
Punajalkaviklo Tri tot*	62	?	6	0	0	1	5	?	13	7	1	1	2	?	?	?	?	?	5	3	0	?	3	4	0	8	3	?	?
Selkälokki Lar fus VU	1986	?	29	?	?	0	8	933	?	?	8	?	28	?	?	?	650	144	117	69	?	?	?	?	?	?	?	?	?
Pikkutiira Ste alb EN	37	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	?	0	0	0	0	0	0	0	11	24	0	0	0	0	0
Mustatiira Chi nig VU	32	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	6	?	0	0	17	0	0	1	1	0	5	0	0	0	0
Uuttukyyhky Col oen	127	?	?	?	?	4	?	23	0	11	1	?	6	1	?	10	45	0	2	0	2	2	15	3	0	0	0	0	0
Turkinkyhky Str dec VU	143	8	36	2	0	1	0	2	0	1	0	0	4	0	?	15	21	0	6	0	0	0	40	6	0	1	0	0	0
Lapinpöllö Str neb	30	0	2	0	0	0	?	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	6	1	0	0	11	1	1	2	?
Kehräjä Cap eur NT	1037	6	73	50	14	11	63	538	156	29	13	?	31	5	?	10	3	0	0	10	12	?	13	0	0	0	0	0	0
Harmaapäätikka Pic can NT	182	25	?	52	16	12	9	7	1	33	6	?	?	0	?	0	0	0	1	10	8	1	1	0	0	0	0	0	0
Pikkutiikka Den min VU	400	16	?	34	9	4	16	3	10	52	12	?	19	2	?	?	9	0	19	31	15	13	3	100	28	?	2	3	?
Pohjantikka Pic tri NT	86	2	0	5	0	4	1	3	3	7	20	?	10	1	?	?	6	0	5	10	3	?	6	?	?	?	?	?	?
Kangaskiuru Lul arb NT	161	9	44	23	9	5	4	20	20	6	1	?	4	1	?	?	0	0	1	2	0	10	0	0	1	?	0	1	?
Satakieli Lus lus	1804	?	112	?	?	40	?	?	375	273	117	?	234	18	?	?	57	3	61	156	75	112	69	72	27	3	0	0	0
Sinipyrstö Tar cya VU	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	?	?	0	0	0	0	0	1	1	0	?	1	0	3	?
Mustaleppälintu Pho och	14	1	3	0	0	0	3	3	0	0	0	0	0	0	2	?	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Pensassirkkalintu Loc nae	752	4	109	77	9	15	19	59	45	57	24	?	67	1	?	16	9	0	10	41	11	82	47	22	20	6	1	1	?
Viitasirkkalintu Loc flu	414	1	16	60	2	10	14	71	53	29	12	?	24	1	7	10	2	0	4	25	19	39	10	5	0	0	0	0	0
Viitakerttunen Acr dum	956	0	26	56	8	9	16	136	158	70	31	?	58	0	?	8	9	0	21	53	80	131	57	20	8	1	0	0	0
Ryhtakerttunen Acr ris	765	22	56	152	22	12	47	201	69	37	14	?	39	10	?	7	5	1	8	17	15	16	8	7	0	0	0	0	0
Ryhtakerttunen Acr sci	725	0	4	?	22	6	?	259	48	254	40	?	39	?	?	6	0	?	1	14	10	16	6	0	0	0	0	0	0
Rastaskerttunen Acr aru VU	110	4	18	15	5	0	5	32	9	3	2	1	6	1	4	0	1	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0
Kultarinta Hip ict	223	?	10	?	?	?	9	?	32	43	8	?	13	?	?	?	14	1	12	24	17	?	10	24	3	2	1	0	0
Idänuuniintu Phy des	108	0	1	18	2	3	10	9	1	7	3	?	8	0	?	1	1	0	5	8	4	?	15	0	7	5	0	0	0
Lapinuuniintu Phy bor	33	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1	1	?	5	0	7	2	0	14	?
Pikkusieppo Fic par NT	108	?	0	19	1	3	1	3	4	15	3	?	8	0	5	?	0	0	2	15	3	19	5	0	0	2	0	0	0
Kuhankittäjä Ori ori	200	0	0	0	0	0	4	39	47	39	3	0	13	0	?	4	0	0	3	11	26	?	10	1	0	0	0	0	0
Kuukkieli Per inf NT	46	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	?	?	?	0	26	10	5	?	0	?	?	?	0	0	0

*vain sisämaa / inland

Taulukko 2. Uhanalaisten ja harvalukuisten lintulajien havaittujen yksilöiden kokonaismääriä paikallisyhdistyksittäin vuonna 2000. Table 2. Numbers of individuals of threatened and scarce bird species in the regions of local ornithological societies (fig. 1) in 2000.

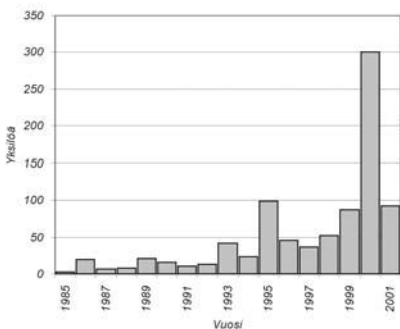
Laji / Species	Yht./ Tot.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	
Pikkujoutsen Cyg col	1476	0	33	35	6	10	66	850	255	8	2	2	25	5	19	?	13	0	7	2	5	93	1	13	26	0	0	0	
Merihanhi Ans ans*	940	?	?	30	517	?	5	12	26	11	5	8	0	?	?	120	1	?	131	25	5	20	4	?	0	7	0	13	
Ristisorsa Tad tad NT*	29	?	0	8	0	?	0	0	5	1	0	1	0	0	?	?	0	?	1	5	0	1	4	2	0	0	0	1	
Harmaasorsa Ana str	527	17	97	111	3	3	23	45	31	8	1	4	15	4	?	39	7	0	5	6	11	10	12	12	55	4	0	4	
Allihaahka Pol ste	2010	283	65	23	0	80	749	164	45	216	29	0	30	4	0	63	31	16	7	24	20	64	32	11	51	1	0	2	
Pikku-uikku Tac ruf	38	2	4	6	2	0	0	6	3	3	0	0	1	1	2	0	2	0	0	1	0	1	0	1	3	0	0	0	
Harmaahaikara Ard cin	3630	?	790	27	155	48	205	536	128	72	59	?	358	20	?	400	55	5	134	86	80	103	75	120	144	16	3	11	
Haarahaukka Mil mig EN	73	0	2	13	2	1	1	12	11	0	0	1	2	0	2	2	0	0	1	0	0	11	3	2	4	2	0	1	
Merikotka Hal alb VU	1042	?	?	35	11	11	53	150	56	23	8	?	28	48	?	?	154	14	52	26	26	129	18	86	60	12	6	36	
Maakotka Aqu chr VU	471	?	49	99	1	5	21	46	18	6	7	?	11	0	6	8	1	1	31	18	4	37	16	19	26	10	13	18	
Muuttohaukka Fal per EN	377	18	45	48	0	3	13	25	16	5	0	6	15	2	10	39	7	1	11	5	1	8	6	10	57	4	8	14	
Liejukana Gal chl	49	0	3	32	0	0	0	3	2	1	0	0	1	0	2	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1	0	2	
Keräkurmitsa Cha mor	137	0	14	1	0	0	0	10	27	0	7	0	0	0	2	2	11	0	0	0	2	13	2	0	25	0	1	20	
Merisiri Cal mar VU	681	178	445	7	0	0	0	0	1	0	0	0	1	3	4	32	0	0	0	0	0	0	5	3	0	0	0	2	
Jänkäsiiräminen Lim fal	690	2	207	13	0	5	10	13	14	0	0	0	0	0	?	?	7	0	8	13	0	4	37	145	207	1	0	4	
Jänkäkurppa Lym min	391	15	45	45	0	9	6	32	19	10	6	5	8	3	?	?	28	0	5	9	27	10	48	24	17	7	4	9	
Heinäkurppa Gal med	46	1	6	8	0	1	1	0	5	0	0	2	1	0	5	1	1	0	0	1	3	0	4	2	0	3	0	1	
Mustapyrstökuurii Lim lim EN	143	1	14	26	2	4	6	11	17	4	0	2	5	0	6	5	1	0	10	1	1	11	2	3	11	0	0	0	
Rantakurvi Xen cin CR	9	0	0	1	0	0	1	1	2	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	0	?	0	
Pikkutiira Ste alb EN	68	1	11	1	0	0	1	4	0	0	0	0	0	0	26	12	5	0	0	0	0	1	0	1	5	0	0	0	
Mustatiira Chl nig VU	115	0	28	12	2	10	5	8	14	1	0	0	7	0	?	?	2	7	0	3	0	1	3	0	0	9	0	1	2
Etelänsiira Uri aal VU	113	48	9	2	0	0	5	3	0	0	0	0	0	3	43	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Turturikyikky Str tur VU	51	3	3	6	0	0	4	8	8	0	0	0	1	1	3	2	0	1	1	1	0	1	0	1	2	3	1	0	2
Tunturihölgä Bub sca EN	182	8	11	3	0	0	0	6	4	1	0	0	0	4	2	9	8	0	21	1	0	3	6	17	32	2	2	42	
Hiiripöllö Sur ulu	148	1	10	9	1	2	3	4	1	3	5	2	6	3	0	?	?	12	0	6	5	6	8	3	9	27	2	1	19
Harmaapäätikka Pic can NT	428	38	?	33	22	8	10	28	25	12	9	?	16	0	?	?	0	2	0	6	60	39	41	15	1	9	2	28	24
Valkoselkätikka Den leu CR	101	0	0	4	0	0	2	5	19	17	0	0	5	0	?	?	0	0	0	21	15	8	4	1	0	0	0	0	
Tunturikiuru Ere alp CR	169	4	14	21	0	1	1	23	9	0	1	0	0	4	1	2	2	0	0	1	0	32	8	0	9	11	1	24	
Mustaleppälintu Pho och	125	31	33	19	1	1	9	4	2	0	0	0	3	0	5	4	0	1	2	0	0	0	4	2	1	0	0	3	
Sepelrastas Tur tor NT	360	26	43	12	0	0	3	3	2	1	0	1	15	0	9	60	38	4	15	4	2	0	9	27	61	3	6	16	
Viksiimali Pan bia NT	841	126	322	79	0	0	14	142	0	9	1	3	1	6	?	?	10	32	0	0	0	0	0	7	89	0	0	0	
Pyrstötäinen Aeg cau	129167	1000	11623	60000	717	300	1976	6500	2100	1600	686	?	8550	189	?	?	2500	150	6947	3740	700	7000	507	?	10820	410	?	1152	
Lapintäinen Par cin NT	45	0	0	1	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	2	?	1	0	1	6	0	5	6	4	?	12	5	?	
Pätkinäkänkieli Sit eur	59	0	4	10	0	2	0	5	2	3	0	0	6	0	3	4	0	0	1	1	0	8	3	1	3	1	0	2	
Isolepinkäinen Lan exc NT**	501	?	115	50	14	7	20	60	44	16	34	?	33	14	?	?	7	0	25	15	7	10	9	8	10	1	1	1	
Vuorihemppo Car ris	921	26	63	298	0	1	29	19	11	4	5	3	9	0	28	0	41	0	9	16	2	5	8	55	142	3	64	80	
Kirjosiiplikäpylintu Lox leu	124	2	13	10	0	2	1	14	4	5	1	3	4	0	?	?	0	1	0	10	6	1	14	8	0	13	10	0	2
Nokkavarpunen Coc coc NT	1006	44	202	377	14	31	29	81	42	17	12	7	12	1	?	?	13	2	0	4	9	3	40	4	3	22	3	21	13

*vain sisämaa / inland ** vain talvihavainnot / winter records

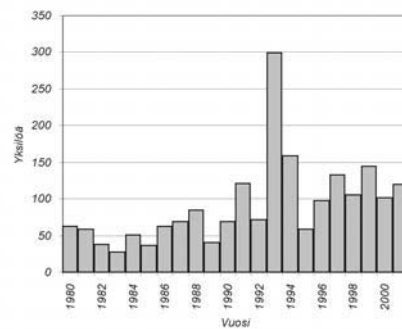
muuttuneet niin paljon, että se vaikuttaa tilastoitujen yksilöiden määrin, eri lajeilla eri tavoin. Esimerkiksi kaukana muuttavan haarahaukan tunnistaminen kaukoputkella on verrattomasti helpompaa kun 1980-luvun alussa. Havainnointiaktiivisuus ja -tavat vaikuttavat luultavasti eniten siihen, miten paljon havaintoja ei-järjestelmällisessä retkeilyssä kertyy. Sen sijaan havainnoitsijoiden lukumäärän vaikutus ei liene lineaarinen (esimerkiksi Eriksson 1970, Hyttiä 1970). Aiomme seuraavissa raporteissa pohtia näitä virhelähteitä laajemmin.

Erlaiset virhelähteet huomioon ottaen faunistisen aineiston yksilömäärät osoittavat todennäköisesti todellisia ja merkittäviä pitkäaikaisia kannanmuutoksia monilla lajeilla. Niistä voidaan päätellä myös lajien suhteellista runsautta eri osissa maata ja eri vuosikymmeninä. Samat lintukohteet ovat kymmenien retkeilijöiden reiteillä vuodesta toiseen samoihin aikoihin, ja ainakin osalla alueista ja lajeista havainnointiteho säilyy melko vertailukelpoisena. Aineiston perusteella on kuitenkin uskaliaasta verrata tietyn lajin kahden peräkkäisen vuoden

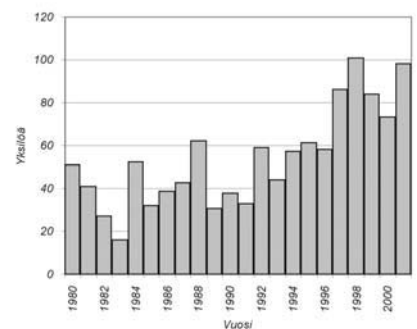
alueellista yksilömäärää ja tämän perusteella väittää alueen (esimerkiksi maakunnan) kokonaiskannan olleen toisena vuonna vain puolet edellisestä, ellei pysty osoittamaan aineiston kertyneen hyvin samalla tavoin samojen kohteiden vertailukelpoisen tarkastuksen tuloksena. Tähän raporttiin valitsimme joukon helposti havaittavia, rajatuissa ympäristötyypeissä esiintyviä tai melko runsaita lajeja, joilla kerätty havaintoaineisto ilmentää käytöksemme mukaan todellisia trendejä luotettavasti.

Kuva 2. Viiriäisen reviirimäärät (soidintavia koiraita) Suomessa 1980–2001. Fig. 2. The number of territories (singing males) of the Quail in Finland in 1980–2001.

Kuva 3. Valkoselkätikan havaitut yksilömäärät Suomessa 1980–2001. Fig. 3. The number of observed White-backed Woodpeckers in Finland in 1980–2001.

Kuva 4. Haarahaukan havaitut muotonaikaiset yksilömäärät Suomessa 1980–2001. Fig. 4. The number of observed Black Kites during migration period in Finland in 1980–2001.

Taulukko 3. Uhanalaisten ja harvalukuisten lintulajien reviirit Suomessa paikallisyhdistyksittäin vuonna 2001.
Table 3. Numbers of territories of threatened and scarce bird species in the regions of local ornithological societies (fig. 1) in 2001.

Laji / Species	Yht./ Tot.	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27																											
		Kanadanhanhi Bra can	61	?	?	4	5	1	0	0	?	27	2	?	8	0	?	?	0	?	2	4	6	?	1	?	?	0	0
Ristisorsa Tad tad NT*	127	?	33	1	0	0	3	2	0	0	0	0	0	0	40	?	8	0	0	0	0	0	0	4	36	0	0	0	
Harmaasorsa Ana str	82	4	20	5	0	0	2	0	4	5	0	0	0	1	10	?	2	0	0	1	0	?	0	1	26	0	0	1	
Viiräinen Cot cot	93	3	2	17	0	1	5	10	3	4	0	0	9	3	11	4	1	0	2	6	0	?	7	2	2	1	0	0	
Kaakkuri Gav ste NT	217	0	10	7	2	5	0	11	20	23	6	?	29	0	20	5	3	0	9	5	5	?	2	?	13	26	16	?	
Mustakurku-uikku Pod aur	401	15	84	12	0	2	6	17	?	9	2	?	30	1	110	?	17	0	17	10	11	?	8	?	28	10	4	8	
Kaulushaikara Bot ste NT	461	0	13	23	18	2	15	58	46	68	19	?	43	2	30	1	0	0	3	32	30	?	21	11	25	1	0	0	
Harmaahaikara Ard cin	113	?	48	?	0	1	?	19	0	0	0	?	0	2	40	?	0	0	0	0	2	1	0	0	0	0	0	0	
Ruskosuohaukka Circ aer NT	287	?	7	8	8	2	12	11	20	38	6	7	43	3	?	2	18	0	7	25	15	17	29	?	1	3	5	0	
Luhtakana Rai aqu	176	?	20	28	5	2	8	42	11	9	3	?	12	1	?	3	2	0	1	9	7	?	3	6	3	1	0	0	
Luhtahuitti Por por	452	?	4	32	1	4	14	88	82	29	7	?	21	1	?	11	3	0	19	32	26	?	28	10	37	3	0	0	
Ruisräätäkki Cre cre NT	4912	?	88	165	8	36	59	1194	1192	319	75	?	260	3	19	268	48	0	134	347	203	?	339	90	53	11	1	0	
Lapinsirri Cal tem VU	75	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	?	0	0	0	0	0	0	0	6	65	0	4	?	
Punajalkaviklo Tri tot*	65	?	8	3	0	1	?	12	10	1	1	2	?	?	?	?	2	?	3	5	0	?	4	4	0	9	0	?	
Selkälökki Lar fus VU	2032	?	247	?	3	0	20	862	?	?	115	?	11	?	?	?	650	?	41	78	?	?	2	?	?	?	?	?	
Pikkutiira Ste alb EN	41	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	?	0	0	0	0	0	0	0	8	31	0	0	0	
Mustatiira Chi nig VU	30	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8	?	0	0	15	0	0	2	1	0	4	0	0	0	
Uuttukyyhky Col oen	111	?	?	?	?	3	?	18	0	13	1	?	2	1	?	10	51	0	3	1	4	0	0	?	4	0	0	0	
Turkinkyhky Str dec VU	153	5	35	3	1	0	1	2	0	2	0	0	1	1	?	20	23	0	10	0	0	2	0	40	7	0	0	0	
Lapinpöllö Str neb	18	0	0	0	0	0	0	0	3	1	0	?	0	0	0	?	0	0	1	6	0	0	2	1	0	?	0	4	
Kehraääjä Cap eur NT	902	?	63	51	17	10	21	393	186	26	6	?	24	8	?	42	2	0	5	22	22	?	3	1	0	0	0	0	
Harmaapäätäikka Pic can NT	207	?	?	46	28	13	18	9	6	43	8	?	24	3	?	0	0	0	0	6	2	1	0	0	0	0	0	0	
Pikkutiikka Den min VU	449	8	?	48	19	6	16	18	19	56	14	?	57	6	?	16	0	15	39	25	25	26	?	35	?	1	?	?	
Uutjantikka Pic tri NT	59	?	0	2	0	0	1	2	3	6	6	?	11	0	?	?	6	0	6	10	1	?	5	?	?	?	?	?	
Kangaskiuru Lul arb NT	183	2	56	18	5	7	7	33	27	6	2	2	5	5	?	?	0	0	0	4	0	3	0	0	1	?	0	0	
Satakiei Lus lus	1942	?	211	423	?	60	?	?	394	186	120	?	170	22	?	?	46	?	24	68	107	?	44	47	13	7	0	0	
Sinipyrstö Tar cya VU	27	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	?	?	0	0	0	0	0	3	0	0	13	8	0	3	
Mustaleppälintu Pho och	9	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1	3	?	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	
Pensassirkkalintu Loc nae	713	4	112	73	15	20	20	103	99	51	13	?	55	4	?	11	1	0	14	34	19	?	31	13	17	4	0	0	
Viitasirkkalintu Loc flu	249	1	14	24	3	5	5	28	70	18	5	0	18	0	8	4	1	0	9	12	16	?	4	4	0	0	0	0	
Viitakerttunen Acr dum	1065	2	23	67	12	7	9	82	202	79	44	?	81	6	?	16	26	?	23	92	170	?	59	37	22	5	0	1	
Luhtakerttunen Acr ris	759	?	99	137	24	18	18	120	90	59	14	?	30	16	?	35	17	?	10	29	30	?	10	2	0	1	0	0	
Rytkikerttunen Acr sci	499	0	14	?	28	2	?	110	30	242	26	?	22	?	?	5	0	?	2	7	9	?	1	1	0	0	0	0	
Rastaskerttunen Acr aru VU	136	1	20	26	10	1	9	46	9	2	0	0	0	3	4	1	0	0	0	1	2	?	0	1	0	0	0	0	
Kultarinta Hip ict	166	?	12	?	?	?	10	?	21	18	7	?	25	9	?	?	11	?	7	13	14	?	6	3	6	3	1	0	
Idänuunilintu Phy des	155	0	2	23	2	4	7	10	1	16	2	?	16	0	?	?	3	0	0	10	14	9	?	14	4	9	5	0	4
Lapinuunilintu Phy bor	32	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	0	0	0	1	1	?	3	0	13	2	0	8	
Pikkusieppo Fic par NT	152	0	3	23	6	7	2	5	5	19	3	?	12	1	6	?	0	0	7	13	3	22	8	2	2	2	1	0	
Kuhankeltäjä Ori ori	196	0	0	1	0	0	1	25	48	48	3	0	11	0	?	?	0	0	1	24	28	?	5	0	1	0	0	0	
Kuukelli Per inf NT	36	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	4	0	0	?	?	0	22	6	3	?	0	?	?	?	0	?	

*vain sisämaa / inland

Faunististen aineistojen täystehoisen ja asianmukaisen käytön kannalta on tärkeää, että niitä tulkitsevilla tutkijoilla on hyvät tiedot eri lajien elintavoista ja havaittavuudesta, elinympäristön valinnasta, reviirien sijoittumisesta maastossa, lintuharrastajien retkeilyaktiivisuudesta ja -tottumuksista ja muista tekijöistä, jotka vaikuttavat havaintojen kertymiseen. Faunististen aineis-

tojen etuna on iso lajijoukko, koska lajeja vertaamalla voidaan pohtia havainnointiaktiivisuuden vaikutusta aineistoon sekä eri elinympäristöjen linnuston kehitystä (esimerkiksi Eriksson 1970).

Yhdistyksillä on parhaat taustatiedot omien alueidensa aineistojen luotettavuudesta, ja niitä on syytä koota ja pohtia en-

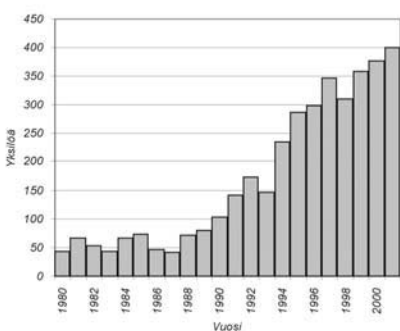
nen tieteellisempien ja kriittisempien analyysien tekemistä havaintoaineistosta.

Uhanalaiset lajit 2000–2001

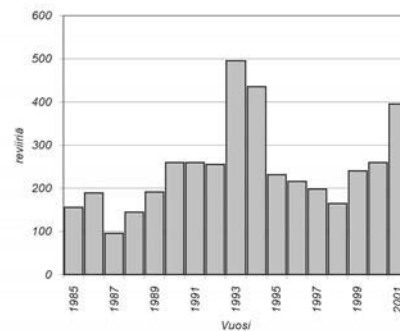
Uhanalaisten lajien luettelo muuttui 2000-luvun alussa melko paljon aiemmasta (Rassi ym. 2001). Uusista uhanalaisista lajeista useimmat sisältyivät kuitenkin aiemmin faunististen raporttien harvalukuisiin pesimälajeihin, joten havaintosarjat jatkuvat katkeamattomina.

Kaikista uhanalaisista lajeista ei kerry käyttökelpoista aineistoa, koska ne pesivät suppeilla alueilla ja vaatisivat erikoistutkimuksia. Joillakin lajeilla jopa yksittäisten harrastajien ja tutkijoiden panos on ratkaisevan tärkeä. Joitakin lajeja lintuharrastajat näkevät melko runsaasti muuttoaikaan, mutta näitä tilastoja on tulkittava varoen, koska läpimuuttavien pesimäalueita ei tunneta.

Monista uhanalaisista lajeista saatiin vuosina 2000–2001 kokoon aiempaa luotettavampi aineisto runsauden arviointia varten (taul. 1–2). Näihin kuuluvat vaarantuneista lajeista esimerkiksi selkälökki ja käenpiika sekä silmälläpidettävistä keh-

Kuva 5. Muuttohaukan muutonaikaiset yksilömäärät Suomessa 1980–2001.
Fig. 5. The number of observed Peregrines during migration period in Finland in 1980–2001.

Kuva 6. Pikkutiikan reviirimäärät 19 lintuyhdistyksen alueella 1985–2001.
Fig. 6. The number of territories of the Lesser Spotted Woodpecker in the area of 19 ornithological societies in 1980–2001.

Taulukko 4. Uhanalaisten ja harvalukuisten lintulajien havaittujen yksilöiden kokonaismääriä paikallisyhdistyksittäin vuonna 2001.
Table 4. Numbers of individuals of threatened and scarce bird species in the regions of local ornithological societies (fig. 1) in 2001.

Laji / Species	Yht./ Tot.																												
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	
Pikkujoutsen Cyg col	4342	16	55	123	19	15	151	1497	539	116	8	2	159	7	46	?	4	0	66	249	239	882	1	43	24	80	1	0	
Menihani Ans ans*	911	?	?	57	429	6	?	9	24	11	2	5	4	?	?	150	81	?	89	7	2	12	5	?	0	11	0	7	
Risitorsa Tad tad NT*	75	?	0	1	0	?	0	1	58	0	0	2	7	0	?	?	0	?	0	2	0	1	0	?	0	0	0	3	
Harmaasorsa Ana str	482	15	83	137	3	5	21	18	14	3	0	0	4	2	?	49	6	1	1	16	2	12	7	6	68	4	2	3	
Allihaaka Pol ste	2027	223	5	55	0	0	1253	275	66	0	0	0	2	2	3	21	43	0	0	33	1	8	0	2	21	14	0	0	
Pikku-uikku Tac ruf	66	1	4	13	0	1	1	4	3	6	0	1	8	1	2	2	2	0	2	1	0	1	4	2	5	0	0	2	
Harmaahaikara Ard cin	3405	0	788	217	131	94	24	253	207	116	130	?	350	70	?	350	80	4	119	109	38	62	135	60	50	6	2	10	
Haarahaikka Mil mig EN	98	0	4	21	0	3	1	16	13	4	1	0	3	0	2	1	4	0	1	2	5	12	2	0	2	1	0	0	
Merikotka Hal alb VU	1094	?	?	45	24	24	57	198	50	20	17	?	38	90	?	?	155	18	42	34	17	83	6	8	142	13	10	3	
Maakotka Aqu chr VU	428	18	63	26	6	12	15	72	32	13	4	1	14	9	9	6	10	0	26	8	6	23	6	10	27	5	7	?	
Muuttohaukka Fal per EN	400	17	44	60	3	1	12	42	26	14	4	0	13	4	13	15	17	0	13	0	8	13	6	11	57	1	6	?	
Liejukana Gal chl	71	2	8	34	0	0	2	5	8	1	0	1	2	0	1	0	0	0	1	2	0	1	0	0	1	1	0	1	
Keräkurmitsa Cha mor	1309	14	30	5	0	0	6	98	125	4	8	0	92	4	14	25	68	8	105	216	20	72	128	104	88	10	13	52	
Meisiriiri Cal mar VU	1402	148	1149	11	0	0	1	0	0	1	0	0	0	18	6	15	18	0	0	0	1	0	0	12	21	0	0	1	
Jänkäsiirriäinen Lim fal	1621	13	142	50	0	3	24	27	23	57	24	0	0	0	?	?	111	0	23	18	0	260	42	?	770	34	0	?	
Jänkäkurppa Lym min	296	12	31	34	6	7	7	19	12	5	3	?	9	2	?	?	28	1	20	17	7	15	9	16	19	5	12	?	
Heinäkurppa Gal med	155	2	9	31	4	3	2	16	2	3	0	6	19	0	3	7	2	2	1	4	8	9	17	3	1	0	0	1	
Mustapyrstökuriiri Lim lim EN	94	8	6	4	0	0	12	8	6	2	2	2	2	0	6	2	3	0	3	0	0	7	0	12	7	2	0	0	
Rantakurvi Xen cin CR	14	0	2	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	0	2	3	2	1	
Pikkutiira Ste alb EN	68	2	18	3	0	0	1	2	2	0	1	0	0	1	20	10	0	0	0	0	0	0	0	2	6	0	0	0	
Mustatiira Chl nig VU	76	0	11	6	0	8	2	7	5	4	2	0	3	0	?	6	1	0	5	4	0	5	0	2	2	3	0	0	
Etelänkiisi Uri aal VU	121	55	12	0	0	0	4	2	0	0	0	0	0	1	3	42	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	
Turturikyhky Str tur VU	51	1	5	9	0	3	2	5	4	1	0	0	1	1	2	1	4	1	0	0	0	1	1	0	6	0	0	3	
Tunturiöllö Bub sca EN	51	0	5	2	0	0	0	1	0	0	0	0	2	0	1	2	1	0	9	0	1	0	0	3	12	1	1	10	
Hiiripöllö Sur ulu	79	0	1	2	0	1	3	1	0	1	2	0	7	1	0	?	5	1	7	1	0	3	0	3	10	1	3	26	
Harmaapäätikka Pic can NT	411	?	?	48	26	13	23	47	23	21	30	?	16	2	?	?	0	0	23	32	19	18	2	3	10	1	9	45	
Valkoselkätikka Den leu CR	120	0	1	5	0	1	5	8	27	31	2	0	3	0	?	?	0	3	0	0	9	3	17	3	1	0	1	0	0
Tunturikiuru Ere alp CR	91	3	7	16	0	2	0	5	4	1	0	0	2	0	8	2	2	0	4	4	2	7	0	1	6	8	1	6	
Mustaleppälintu Pho och	134	23	30	22	3	2	8	11	6	0	1	0	1	2	6	1	2	1	0	0	0	2	4	2	0	5	0	2	
Sepelehtas Tur tor NT	145	9	38	9	1	0	0	1	2	1	0	3	2	2	11	16	18	2	3	4	0	1	0	7	6	2	3	4	
Viikstimäki Pan bia NT	1191	94	371	124	0	2	20	211	0	2	0	2	5	40	?	36	119	0	0	0	0	4	0	16	145	0	0	0	
Pyrstötäinen Aeg cau	32607	?	3208	9000	450	120	659	1540	715	1785	580	?	1485	487	?	?	1140	1000	1227	1964	370	4200	123	?	2250	33	174	97	
Lapintilainen Par cin NT	595	0	0	11	0	3	1	19	7	74	20	0	75	1	10	?	7	0	36	130	3	142	0	46	?	2	8	?	
Pähkinäkakki Sit eur	186	3	12	51	2	3	10	9	8	10	3	0	1	2	6	9	0	0	2	6	5	33	4	2	3	2	0	0	
Isolepinkäinen Lan exc NT**	610	?	135	74	18	10	20	81	40	35	29	?	42	12	?	?	4	0	22	28	5	12	15	8	13	2	4	1	
Vuonihemppo Car ris	972	34	124	132	0	2	7	16	5	10	11	0	25	5	34	18	130	0	11	22	2	9	1	201	106	9	35	23	
Kirjosipiköpylintu Lox leu	311	0	3	10	0	1	2	11	5	7	8	0	2	9	?	0	1	0	4	0	0	13	43	7	77	1	6	101	
Nokkavarpunen Coc coc NT	1091	23	183	223	151	56	13	74	92	47	31	0	65	13	?	?	3	3	0	2	5	16	9	19	9	30	4	7	13

*vain sisämaa / inland **vain talvihavainnot / winter records

rääjä. Lisäksi monista muista lajeista koottiin lajikohtaisia suojeluprojekteja merkittävästi täydentävää aineistoa (esimerkiksi merikotka, muuttohaukka ja valkoselkätikka), kuten aiempinakin vuosina.

Uhanalaisten lajien kannanmuutoksia 1980–2001

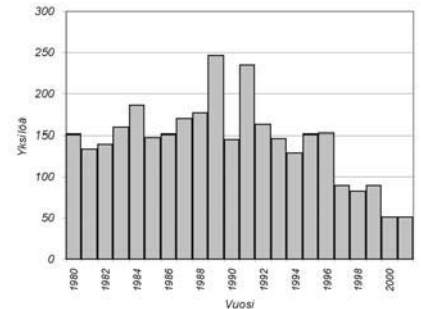
Esimerkkilajeiksi aineiston käytöstä pitkäaikaisten kannanmuutosten seurannassa valitsimme hävinneiksi luokitelluista lajeista viiriäisen, äärimmäisen uhanalaisista valkoselkätikan, erittäin uhanalaisista haara- ja muuttohaukan, vaarantuneista pikkutiikan, turturikyhkyksen ja rastaskerttusen sekä silmälläpidettävistä (ei siis ainakaan vielä uhanalaisista) nokkavarpunen (kuvat 2–9). Rajoitumme valtakunnallisen trendin hahmotteluun, alueellisia eroja esiintymisessä tarkastelemme myöhemmin.

Viiriäinen on erittäin piiloteleva laji, mutta soittimella äänteleviä koiraita kuulaaan kesä–heinäkuussa yölaulajalaskentojen yhteydessä. Yölaulajien kuunteluaktiivisuudessa ei ole tapahtunut niin suuria muutoksia, etteikö viiriäisen trendi olisi käynyt luotettavasti ilmi: 1980-luvun loppupuolelta verrattuna havaitut yksilömäärät ovat moninkertaisia, huikeana ennätysenä vuoden 2000 yhteensä 301 koirasta

(kuva 2). Näin suuri ja säännöllinen esiintyminen viittaa vahvasti siihen, että useita viiriäispareja pesii maassamme vuosittain, joskaan varmoja pesälöytöjä ei viime vuosikymmeniltä tunneta.

Myös *valkoselkätikka* runsastui ympärivuotisen aineistomme perusteella 1990-luvun alussa, ja vuosikymmenen loppupuolella kanta pysyi samansuuruisena. Erityisesti syksyn 1993 suurvaellus näkyi kuvassa 3. Yksilömäärien kaksinkertaistuminen 1990-luvulla 1980-lukuun verrattuna selittynee suureksi osaksi tehostuneesta erikoisprojektista (esimerkiksi Laine 2004), jossa havaittu pesivien parien määrän kasvu näkyi myös faunistisessa aineistossa.

Haarahaukoista pääosa nähdään kevätmuuttoaikaan, eikä näiden lintujen pesimäalueista ole varmuutta. Viime vuosina muutamia harvoja revirejäkin on löytynyt lähinnä itärajan tuntumasta. Esimerkiksi vuonna 2000 lintuyhdistyksillä oli tietoja kahdeksasta haarahaukkareviiristä. Muutajamääriin verrattuna pesimäkantamme on pieni, tuoreimman arvion mukaan vain 5–15 paria (BirdLife International 2004, Koskimies 2005). Haarahaukkojen yksilömäärät pysyivät varsin tasaisina 1990-luvun puoliväliin saakka. Kun muuttoon seurannassa tapahtunut kehitys otetaan huomioon, haarahaukkakantamme väheni

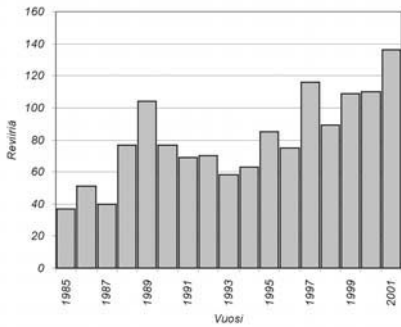

Kuva 7. Turturikyhkyyn havaitut yksilömäärät Suomessa 1980–2001.

Fig. 7. The number of observed Turtle Doves in Finland in 1980–2001.

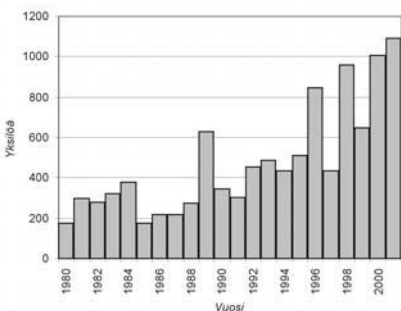
todennäköisesti 90-luvun alkuun saakka (esim. Väisänen ym. 1998). Vuoden 1980 jälkeen viisi suurinta yksilömäärää on tilastoitu 1997–2001 (kuva 4.), mikä viittaisi haarahaukkojen lukumäärän kasvuun.

Myös *muuttohaukan* aineisto koostuu muuttoaikaisista havainnoista (kuva 5). Yksilömäärät pysyivät samalla tasolla läpi 1980-luvun, mutta 1990-luvulla ne kasvoivat nopeasti noin seitsemänkertaisiksi. Kasvu vastaa erikoisprojektissa (esimer-

Kuva 8. Rastaskerttusen reviirimäärät Suomessa 1985–2001.

Fig. 8. The number of territories of the Great Reed-warbler in Finland in 1985–2001.

Kuva 9. Nokkavarpusen havaitut yksilömäärät Suomessa 1980–2001.

Fig. 9. The number of observed Hawfinches in Finland in 1980–2001.

kiksi Ollila 2003) todettua pesimäkantamme kasvua. Osa muuttajista on peräisin Kuolan niemimaalta ja Venäjän Karjalasta, joten yksilömäärät eivät ilmeisesti pelkääntään Suomen kannan kasvua.

Pikkutikan reviirimäärät vaihtelevat varsin paljon (kuva 6). Laji on myös hankala seurattava, koska soidinaktiivisuus vaihtelee mm. kevään edistymisen ja sääolojen mukaan. Kuvassa 6 on mukana ainoastaan niiden 19 alueellisen lintuyhdistyksen aineisto, joiden aineistossa ei ollut vuosien välisiä aukkoja (pikkutikka on paikoin niin runsas, että kaikissa yhdistyksissä ei ole kirjattu joka vuosi reviiritietoja muistiin). Valkoselkätikan lailla havaintomääriin vaikuttavat myös epäsäännöllisin väliajoin toistuvat vaellukset idästä. Yksilömäärät ovat olleet samaa suuruusluokkaa lukuun ottamatta vuosia 1993–1994, jolloin pikkutikka oli Lintutieteellisten Yhdistysten Liiton erikoisprojektin kohteena. Pikkutikan seuranta on tarkastelujaksolla jonkin verran tehostunut valkoselkäprojektin myötä.

Turturikyyhkylävainojen kokonaismäärä pysyi varsin tasaisena vuodesta toiseen 1990-luvun alkupuolelle saakka. Tämän jälkeen kanta on taantunut jyrkästi (kuva 7). Huippuvuonna 1989 nähtiin viisinkertainen määrä turturikyyhkyä vuosiin 2000–2001 verrattuna. Turturikyyhkylävainojen määrän lasku ja pesimäkantamme pieneneminen selittynee Euroopan kokonaiskannan yli kymmenen prosentin laskulla (BirdLife International 2004). Parimäärät ovat laskeneet keskimääräistä enemmän Itämeren ympäristössä. Turturikyyhky pesii maassamme levinneisyytensä pohjoisrajoilla, säännöllisimmin Kaakkois-Suomessa.

Rastaskerttunen runsastui Suomessa nopeasti ja levittäytyi sisämaahan 1980-lu-

vulla (Väisänen ym. 1998), mutta 1990-luvun alkupuolella kanta vakiintui, kunnes se taas 1990-luvun lopussa alkoi uudelleen voimistua (kuva 8). Myös rastaskerttunen on Suomessa eteläinen uudistulokas, jonka kehitys riippunee Euroopan kokonaiskannan muutoksista. Laji on taantunut 1990-luvulla Keski-Euroopassa mutta pysynyt vakaana Itämeren ympäristössä (BirdLife International 2004).

Nokkavarpusista pääosa havaitaan talvikaudella ja muuttoaikaan, koska pesimäaikaan laji on hyvin piilotteleva. Huomattava pääosa havainnoista koskenee omaa, osittain muuttavaa kantaamme. Talvi-ruokinnan ja muutonhavainnoinnin tehostuminen on osittain vaikuttanut havaintomääriin, mutta todellisuudessa laji on runsastunut (kuva 9). Nokkavarpunen oli ennen 1980-lukua huomattavasti harvalukuisempi kuin parin viime vuosikymmenen aikana (Väisänen ym. 1998), ja 2000-luvun alussa vuosittaiset havaintomäärät olivat noin kolminkertaisia 1990-luvun vaihteeseen verrattuna. Kuva 9 osoittaa 1990-luvun lopussa melkoista vuosien välistä vaihtelua. Tämä on kuitenkin pääosin yhden avainyhdistyksen havaintosummien puuttumisen aiheuttamaa harhaisuutta – muualla määrät ovat koko ajan kasvaneet. Vuoden 1996 huippusienityminen ja vuoden 1997 vähäinen määrä ovat ainoat poikkeukset kasvua osoittavassa kuvaajassa, kun em. yhdistyksen havainnot poistetaan vertailusta

Seuraavat faunistiset katsaukset

Linnut ovat hyviä ympäristömuutosten ilmentäjiä. Lintukantojen muutokset ilmentävät myös ihmisen elinympäristöjen muutosta. Siksi on tärkeää, että seuraamme myös harvalukuisten lajien esiintymistä mahdollisimman reaaliaikaisesti. Näin esimerkiksi työ taantuvan lajin hyväksi voidaan aloittaa viivytyksettä. Nopeasti muuttuvien suojelutarpeiden vuoksi faunistinen aineisto olisi ideaalitulassa saatava julki viimeistään puolentoista vuoden viiveellä, samalla mahdollisimman täydellisenä ja luotettavana.

BirdLifen valtakunnallisen havaintojenkeruujärjestelmän valmistuttua aluevastaavien työ helpottunee, ja viivettä saadaan varmasti pienennettyä. Samalla saadaan toivottavasti kokoon myös alkuperäiset havaintotiedot, joiden kasaaminen faunistiseen raporttiin 1970–1990-luvuilla merkitsi aluevastaaville suurta mutta vuosien myötä yhä arvokkaammaksi muodostuvaa työtaakkaa – tämän raportin tapaiset yhteismäärien tarkastelut eivät riitä kohdistettaessa suojelutyötä alueellisesti tai

Liejukana (*Gallinula chloropus*). Moorhen. ©Rauno Yrjölä.

tarkasteltaessa yksityiskohtaisemmin syitä tietyn lajin muutoksiin.

Vuonna 2006 on tavoitteena julkaista faunistinen katsaus vuosilta 2002–2003. Ilmestyessään se kertoo kolmen vuoden takaisesta tilanteesta. Kummankin vuoden havaintosummien saaminen mukaan katsaukseen on paikallistason toiminnasta kiinni. Kaikkien harrastajien pitäisi viipymättä toimittaa kyseisten vuosien havainnot yhdistysten aluevastaaville, jotta he ehtivät hyvissä ajoin tilastoida yksilömäärät. Raportti julkaistaan joka tapauksessa, ja mukaan otetaan ne alueet, jotka ilmoittavat pyydetty tiedot ajoissa.

Nykyisellä aikataululla valtakunnallinen aineisto saadaan kasaan niin myöhään, että sen tarkistamiseen ja analysointiin jää liian vähän aikaa. Mitä aikaisemmin kokonaisuaineisto olisi koossa, sitä parempaan katsaukseen olisi mahdollisuudet. Osa yhdistyksistä on esimerkiksi toimittanut jo nyt havaintosumat vuoden 2004 loppuun saakka.

On erittäin tärkeää, että BirdLife Suomen toimistolle ilmoitetaan, mikäli taulukoiden luvuissa on virheitä. Virheet ovat jopa todennäköisiä, sillä prosessissa on monta vaihetta niiden syntymiseen. Virheelliset tiedot pitää korjata tietokantaan, tai muuten väärä tieto kertaantuu useasti eri yhteyksissä, missä aineistoa käytetään.

Kiitokset

Kiitämme kaikkia aluevastaavia ja muita henkilöitä, jotka ovat toimittaneet aineistoa tähän katsaukseen. Monen kanssa yhteistyö on jatkunut yli vuosikymmenen. Ilman heidän uurastustaan ei valtakunnallista yhteenvettoa tuhansine yksilösummiineen ja satoine tuhansine havaintoineen saataisi kasaan. Erityiskiitos aluevastaaville ja heitä auttaneille henkilöille: Sampo Kunttu, Juha Kylänpää, Markus Lampinen, Vesa Multala, Mikko Oivukka, Totti Toiskallio, Timo Janhonen, Ari Ahtiainen, Jan Södersved, Joni Sundström, Petri Metsälä, Janne Aalto, Timo Metsänen, Reijo Kosonen, Oskari Härmä, Aarne Ohtonen, Peter Upstu, Janne Lampolahti, Kari Korhonen, Jan Hägg, Aarne Lahti, Esko Rajala, Pekka Kyllönen, Harri Okkonen, Eelis Rissanen, Harri Kontkanen, Pentti Zetterberg, Sami Salonkoski, Sami Timonen, Hannu Rönkkö, Jouni Ylipekkala, Pirkka

Aalto ja Pekka Rahko. Työssä on auttanut moni muukin, mutta nimi ei ole tullut kirjoittajien tietoon. Kiitos myös teille kaikille anonyymeille sekä yhdistyksille havaintoja toimittaneille harrastajille. Olette tehneet korvaamattoman arvokasta työtä. Kiitos myös Sami Timoselle ja Margus Ellermaalle aktiivisesta osallistumisesta uuden ohjeistuksen laatimiseen ja Margukselle vielä erityiskiitos yhdistysten aluevastaavien kannustamisesta.

Kirjallisuus

- BirdLife International 2004: Birds in Europe. Population estimates, trends and conservation status. – BirdLife Conservation Series No. 12.
- Eriksson, K. 1970: Lintuharrastuksen kehitys ja havaintojen määrä Suomessa. – *Ornis Fennica* 47: 20–29.
- Hyytiä, K. 1970: Lintuharrastusaktiivisuus ja havaintomäärät. – *Ornis Fennica* 47: 83–86.
- Keskitalo, M., Laukkanen, S., Ohtonen, M. & Rissanen, E. 2001: Pikkuharvinaisuuksien esiintyminen Suomessa vuonna 1999. – *Linnut-vuosikirja 2000*: 110–116.
- Koskimies, P. 2004: Uhanalaiset ja harvalukuiset lintulajit Suomessa 1995–1999. – *Linnut-vuosikirja 2003*: 14–21.
- Koskimies, P. & Väisänen, R. A. 1991: Monitoring bird populations. A manual of methods applied in Finland. – Luonnontieteellinen keskusmuseo, Helsingin yliopisto.
- Luoto, H., Aalto, T., Lindholm, A. & Rauste, V. 2004: Rariteetikomitean hyväksymät vuoden 2003 harvinaisuushavainnot. – *Linnut-vuosikirja 2003*: 33–48.
- Ollila, T. 2003: Suomen muuttohaukkakanta kasvussa. – *Linnut-vuosikirja 2002*: 26–27.
- Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (toim.). 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. – Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki.
- Väisänen, R. A., Lammi, E. & Koskimies, P. 1998: Muuttuva pesimälinnusto. – Otava, Helsinki.

Summary: The occurrence of threatened and rare bird species in Finland in 2000–2001

The total number of territories or individuals of threatened bird species (table 1), some scarce breeding species (table 2), and rare transient migrants (table 3) have been summarised in regions of the local ornithological societies (fig. 1) from 2000–2001. Figures 2–9 show trends of some threatened species and the Hawfinch (near threatened) in 1980–2001.

Pikkutikka (Dendrocopos minor)
Lesser White-backed woodpecker.
©Rauno Yrjölä

Kirjoittajien osoitteet / Authors' addresses:

TL: BirdLife Suomi, PL 1285, 00101 Helsinki

PK: Vanha Myllylammentie 88, 02400 Kirkkonummi